

**WOLONTARIAT W SŁUŻBIE WSPÓLNOTY: ANALIZA I WYTYCZNE
ROZWOJU DLA CARITAS DIECEZJI KOSZALIŃSKO-KOŁOBRZESKIEJ.
Od badania do strategii – rekomendacje dla wzmocnienia działań
wolontariackich**

**Volunteering in Service of the Community: Analysis and Development
Guidelines for Caritas of the Diocese of Koszalin-Kołobrzeg. From Research
to Strategy: Recommendations for Strengthening Volunteer Activities**

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności –
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich
na lata 2018–2030 PROO

**DIECEZJI
KOSZALIŃSKO-
KOŁOBRZESKIEJ**

KOSZALIN-SZCZECIN 2024

SPIS TREŚCI:

I SKRÓT Z BADAŃ	3
II ANALIZA SZCZEGÓLOWA DANYCH	5
III SUGESTIE BADAWCZE DO STRATEGII ROZWOJU WOLONTARIATU CARITAS DIECEZJI KOSZALIŃSKO-KOŁOBRZESKIEJ	23
IV ANKES	25
1. Charakterystyka cech społeczno-demograficznych respondentów oraz profil socjologiczny uczestników badań	25
2. Metodologia badań	33
3. Pozycje bibliograficzne	34

I SKRÓT Z BADAŃ

- Badanie dotyczące wolontariatu pokazuje, że zdecydowana większość uczestników angażuje się w działania dłużej niż rok – aż 87,18% respondentów wykazuje długotrwałe zaangażowanie. Tylko niewielki odsetek działa jedynie przy okazji konkretnych akcji lub przez krótsze okresy, co świadczy o dużej stabilności i trwałości postaw wolontariackich.
- Głównymi motywacjami do podjęcia wolontariatu są potrzeba niesienia pomocy oraz aktywistyczne usposobienie. 64,1% badanych wskazało, że ich zaangażowanie jest odpowiedzią na potrzebę pomagania innym, a 41% stwierdziło, że są aktywistami z natury. Warto podkreślić również znaczenie potrzeby bycia wśród ludzi, co deklaruje 38,4% respondentów. Część badanych przyznaje, że do wolontariatu zachęcili ich znajomi lub chęć nauczenia się nowych umiejętności. Motywacją jest także potrzeba bycia docenionym, co pojawia się w odpowiedziach 20,51% uczestników.
- Pierwsze skojarzenia ze słowem „wolontariusz” są silnie związane z pomocą, bezinteresownością, miłością i poświęceniem. Pojawiają się takie określenia jak „pomoc”, „serce”, „troska” i „dobro”. Obrazuje to pozytywny wizerunek wolontariusza jako osoby gotowej do poświęcenia swojego czasu i umiejętności dla innych bez oczekiwania wynagrodzenia.
- Istotę wolontariatu uczestnicy dostrzegają przede wszystkim w pracy na rzecz organizacji społecznych i instytucji publicznych. Blisko 80% badanych uznaje działania na rzecz fundacji i stowarzyszeń za kluczowe dla wolontariatu, a 61,5% wskazuje na pracę dla instytucji publicznych, takich jak szpitale czy ośrodki pomocy społecznej.
- Wartości związane z wolontariatem to przede wszystkim dobro drugiego człowieka, bezinteresowność, godność i odpowiedzialność. Dobro drugiego człowieka pojawia się w odpowiedziach prawie wszystkich respondentów, co świadczy o silnym poczuciu misji w działaniach wolontariackich. Wielu wolontariuszy dostrzega również znaczenie szacunku i moralności w swojej pracy.

- Większość uczestników wierzy w skuteczność wspólnych działań – 66,7% uważa, że współpracując, można pomóc potrzebującym i rozwiązać lokalne problemy. Tylko niewielka grupa dostrzega w tym duże trudności, a żaden z respondentów nie wyraził przekonania, że ich działania są całkowicie bezskuteczne.
- Wolontariusze najczęściej pomagają osobom starszym, ubogim, dzieciom i osobom dotkniętym chorobami. Ich zadania obejmują pomoc w pozyskiwaniu środków, kwestowanie, a także organizację akcji informacyjnych. Część z nich angażuje się również w prace biurowe lub przygotowanie posiłków dla potrzebujących.
- Pomimo że nie wszyscy uważają, że postęga wolontariusza wymaga specjalnych umiejętności, dla około jednej trzeciej badanych zdobycie konkretnych kompetencji było niezbędne. Wolontariusze wskazują, że ich największymi ograniczeniami są zbyt duża liczba potrzebujących w stosunku do liczby wolontariuszy, biurokracja oraz procedury utrudniające działania.
- Doświadczenia związane z wolontariatem są oceniane bardzo pozytywnie – 79,49% uczestników deklaruje zdecydowanie pozytywny odbiór swojej działalności. Wolontariusze dobrze oceniają również współpracę z Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Większość z nich identyfikuje się z tą organizacją i uważa, że jej działania są odpowiedzią na bieżące potrzeby społeczności.
- Warto również zauważyć, że wolontariusze mają pozytywny obraz swojej działalności w lokalnym środowisku, gdzie Caritas jest odbierany jako instytucja godna zaufania i dobrze zorganizowana. Zainteresowanie wolontariatem w Polsce jest postrzegane umiarkowanie pozytywnie – niemal połowa respondentów uważa, że jest ono na raczej wysokim poziomie, choć nie brakuje głosów wyrażających niepewność co do tego zagadnienia.

II. ANALIZA SZCZEGÓLOWA DANYCH

Badanie pokazuje, że wolontariusze to grupa ludzi głęboko zaangażowanych, kierujących się wartościami takimi jak dobro, bezinteresowność i godność. Ich działania, mimo pojawiających się ograniczeń, są źródłem satysfakcji i pozytywnych doświadczeń, a praca na rzecz Caritas jest dla nich istotnym elementem życia społecznego i duchowego. Jedno z pierwszych pytań, na które odpowiadali respondenci dotyczyło tego, jak długo trwa ich posługa wolontariacka.

1. Od jak dawna jest Pan(i) wolontariuszem/wolontariuszką?

Odpowiedź respondenta	% z N=104
działam tylko podczas akcji	3,1
poniżej 1 miesiąca	2,0
1-4 miesięcy	2,9
ponad pół roku, ale nie dłużej niż rok	0
ponad rok	5,1
więcej niż rok	86,9

Większość badanych jest zaangażowana w wolontariat w sposób trwały i długoterminowy. Świadczy to o dużej lojalności i zaangażowaniu w niesienie pomocy. Warto jednak zaznaczyć, że niewiele osób dopiero zaczyna swoją przygodę z wolontariatem, co może sugerować, że proces pozyskiwania nowych wolontariuszy jest ograniczony lub wymaga większego wsparcia i promocji. Tabela poniżej przedstawia motywacje osób do angażowania się w wolontariat. Respondenci mieli możliwość wyboru kilku odpowiedzi, co pozwala na szerokie spojrzenie na powody podejmowania działalności wolontariackiej. Jak można zauważyć **64,1%** respondentów wskazuje, że ich decyzja o wolontariacie wynika z potrzeby pomocy innym („**jest to moja reakcja na potrzebę pomagania innym**”). Silna potrzeba altruizmu i zaangażowania społecznego jest dominującym motywem. Pokazuje to, że empatia i chęć niesienia pomocy są głęboko zakorzenione w tej grupie badanej. Wolontariat pełni także

funkcję społeczną i integracyjną. Dla wielu osób jest to sposób na aktywne życie i przynależność do grupy, na co wskazują odpowiedzi osób wskazujące, że respondenci są wolontariuszami, ponieważ „z natury są aktywistami”, jak i **38,4%** badanych deklarujących, że lubią być wśród ludzi. Analiza danych pokazuje też, że wolontariat jest dla niektórych sposobem na uzyskanie uznania, co może wskazywać na potrzebę budowania pozytywnego obrazu własnej osoby. Relacje społeczne także odgrywają ważną rolę w inicjowaniu zaangażowania wolontariackiego. Wolontariat często zaczyna się dzięki wpływom rodziny lub znajomych. Motywacje badanych zawiera tabela zbiorcza.

2. Dlaczego Pan(i) zdecydował(a) się zostać wolontariuszem? (możliwość wyboru kilku odpowiedzi)

odpowiedzi	odsetek
z natury jestem aktywistą	41,0
wymogi w szkole/na uczelni	2,5
sam(a) doświadczyłem/am tego co Ci, którym pomagam	2,6
ktoś z moich bliskich doświadczył/doświadcza tego, co Ci, którym pomagam	7,7
wciągnęli mnie znajomi, którzy już byli wolontariuszami	17,9
lubię robić coś, za co mogę być doceniony/a	20,5
z ciekawości	3,5
z nudów	2,3
mam dużo wolnego czasu, bo jestem bezrobotnym/ emerytem/ rencistą	2,9
chciałem/łam nauczyć się czegoś nowego/ zdobyć nowe umiejętności	12,8
chciałem/łam zdobyć doświadczenie	13,6
chciałem/łam poznać ciekawych ludzi	20,5
lubię być wśród ludzi	38,4
potrzebowałem/am czuć się docenianym/ą	10,3
jest to moja reakcja na potrzebę pomagania innym	64,1
w przyszłości chcę zawodowo zajmować się tym co teraz robię wolontaryjnie	3,1
chciałem zobaczyć jak to jest być wolontariuszem	7,7
kazano mi	0,0

Należy podkreślić, że wolontariat jest jednoznacznie kojarzony z niesieniem pomocy innym ludziom, co podkreśla altruistyczny charakter tej działalności, zarazem postrzegany jako działalność nacechowana pozytywnymi wartościami i uczuciami, takimi jak miłość, troska i dobroć. Wolontariusze w skojarzeniach badanych są postrzegani jako osoby, które działają z potrzeby serca, nie oczekując niczego w zamian. Bezinteresowność jest kluczową wartością przypisywaną wolontariuszom. **Wolontariat ma zatem w badanej grupie silne zakorzenienie w wartościach altruistycznych i etycznych, a bezinteresowność i pomoc potrzebującym są**

kluczowymi skojarzeniami, co świadczy o wysokim poziomie społecznej świadomości wśród respondentów. **Dobrowolność i osobista motywacja** wskazują na pozytywny odbiór wolontariatu jako działalności nieprzymuszonej. Badani odpowiadali też co według nich stanowi istotę wolontariatu. Odpowiedzi zawiera poniższa tabela.

3. Które z wymienionych działań uważa Pan/Pani za istotę wolontariatu? (możliwość wyboru kilku odpowiedzi)

Odpowiedzi badanych	odsetki
dobrowolna, nieodpłatna praca na rzecz instytucji publicznych (szpitale, ośrodków pomocy społecznej, przychodni)	61,5
dobrowolna, nieodpłatna praca na rzecz organizacji społecznych fundacji stowarzyszeń parafii wspólnot religijnych	79,4
udział w zbiórce pieniędzy lub wpłata na konto organizacji realizującej jakiś cel społeczny	33,3
społeczne ochotnicze nieodpłatne zaangażowanie się w działalność skierowaną na rzecz innych osób na przykład ochotnicza straż pożarna dobrowolna nieodpłatna praca na rzecz sąsiadów wspólnoty mieszkaniowej spółdzielni	12,8
wysyłanie SMS-ów wspierających jakiś cel społeczny	10,3
dobrowolna, nieodpłatna pomoc członkom swojej rodziny lub najbliższym przyjaciołom	17,9
nieodpłatna praca w charakterze stażysty lub praktykanta z nadzieją na zatrudnienie	2,6
dobrowolna, nieodpłatna praca na rzecz partii politycznych komitetów wyborczych itp	0,0
członkostwo w szkolnej lub przedszkolnej Radzie rodziców	2,5
praca za darmo po godzinach w miejscu pracy	15,4
Inne – jakie?	5,1

Wyniki omawianych badań wskazują na dominację tradycyjnego wolontariatu instytucjonalnego. Wyraźnie zauważyć to można przy 79,4% wskazań respondentów zorientowanych na dobrowolną, nieodpłatną pracę na rzecz organizacji społecznych, fundacji, stowarzyszeń, parafii czy wspólnot religijnych oraz 61,5% odpowiedzi, w których respondenci uznaje za wolontariat pracę na rzecz instytucji publicznych (szpitale, ośrodki pomocy społecznej, przychodnie). Wolontariat kojarzony jest zatem głównie z formalnymi i zorganizowanymi formami pracy społecznej. Dla 1/3 badanych podejmowane **wsparcie finansowe** również stanowi istotny element wolontariatu, co pokazuje elastyczne podejście do definiowania działań społecznych. Nieformalne i lokalne formy wolontariatu (np. ochotnicza straż pożarna, pomoc sąsiedzka) są mniej rozpoznawalne jako „prawdziwy” wolontariat, mimo ich ważnej roli w życiu społecznym. Może to wynikać z braku oficjalnego uznania lub niższego prestiżu takich działań.

W pytaniu: „z jakimi wartościami kojarzy się Panu/Pani działalność wolontariacka?” respondenci wskazują, że wolontariat to działalność oparta na altruizmie i poświęceniu dla innych. Dobro drugiego człowieka i bezinteresowność stanowią zatem fundamenty pracy społecznej. Wolontariat jest silnie związany z normami moralnymi i etycznymi. Warto też dodać, że wolontariat nie jest powszechnie kojarzony z ideami patriotycznymi. Może to wynikać z postrzegania wolontariatu jako działania lokalnego lub apolitycznego. Niskie wskazania dla sprawiedliwości sugerują, że wolontariat jest bardziej związany z osobistymi wartościami niż z szeroko rozumianą sprawiedliwością społeczną. Wolontariat w wypowiedziach badaniach pozwala wyodrębnić trzy dominujące obszary wartości: wartości altruistyczne – dobro, bezinteresowność, wartości moralne – odpowiedzialność, godność, uczciwość, emocjonalne korzyści – szczęście, satysfakcja, zadowolenie.

4. Które ze stwierdzeń jest zgodne w najwyższym stopniu z Pana/Pani poglądami?

Odpowiedzi respondentów	%
Ludzie tacy jak ja działając wspólnie z innymi mogą pomóc potrzebującym lub rozwiązać niektóre problemy swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta	66,7
Ludzi tacy jak ja działając wspólnie z innymi mogą pomóc potrzebującym lub rozwiązać niektóre problemy swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta, ale z poważnymi trudnościami	25,6
Ludzie tacy jak ja nawet działając wspólnie z innymi nie są w stanie pomóc potrzebującym ani rozwiązać problemów swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta	0,0
Nie mam zdania w tej kwestii/Trudno powiedzieć	7,7

Większość badanych wierzy, że wspólne działania mogą przynieść realne korzyści i rozwiązywać lokalne problemy. To pokazuje, że dla respondentów współpraca społeczna jest kluczowym elementem postrzegania wolontariatu. Podkreślić należy, że ponad 66% badanych ma silne poczucie sprawczości i wierzy, że poprzez wspólne działania można osiągnąć realne zmiany w swoim środowisku. Podkreśla to znaczenie współpracy i wspólnoty w rozwiązywaniu problemów społecznych. Nie oznacza to, że badani nie widzą ograniczeń. 1/4 badanych dostrzega przeszkody w skutecznym działaniu. Mogą to być bariery strukturalne, brak zasobów

lub wsparcia instytucjonalnego. Pokazuje to potrzebę lepszego wsparcia organizacyjnego i instytucjonalnego dla działań wolontariackich. Brak poczucia bezsilności w odpowiedziach badanych sugeruje, że respondenci są zmotywowani i gotowi do działania, jeśli otrzymają odpowiednie wsparcie.

Tabela poniżej przedstawia grupy beneficjentów, na rzecz których działają wolontariusze. Dane wskazują na różnorodność zaangażowania wolontariuszy oraz na priorytety w ich działaniach.

5. Na rzecz kogo Pan/Pani działa jako wolontariusz?

odpowiedzi	%
niepełnosprawnych	46,2
dotkniętych ciężką chorobą	51,3
bezdolnych	17,9
uzależnionych	10,3
bezrobotnych	28,2
dzieci	56,4
ubogich	66,7
ludzi starszych	79,5
samotnych matek	28,2
rodzin wielodzietnych	30,8
pomocy innym wolontariuszom	20,5
krzewienia kultury i sztuki	7,7
popularyzowania czytelnictwa	5,1
ochrony przyrody	10,3
zwierząt	5,1

Wolontariusze najczęściej angażują się w pomoc grupom uznawanym za najbardziej wrażliwe społecznie: seniorom, ubogim i dzieciom. Może to wynikać nie tylko z postrzegania tych grup jako wymagających szczególnego wsparcia ze względu na ich zależność od innych oraz ograniczone możliwości samodzielnego radzenia sobie z trudnościami, ale też z takiego sprofilowania działalności Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Również pomoc osobom chorym i niepełnosprawnym stanowi istotny obszar działalności wolontariuszy. Wskazuje to na wysoką świadomość społeczną w zakresie potrzeb zdrowotnych i konieczności wspierania osób z ograniczoną sprawnością, jak i wrażliwość na te kwestie organizacji, która wspiera wolontariuszy. Wolontariusze dostrzegają potrzeby osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, takich jak rodziny wielodzietne, samotne matki czy osoby bezdomne. Wolontariat

związany z kulturą, edukacją czy ochroną środowiska cieszy się mniejszym zainteresowaniem niż pomoc bezpośrednio skierowana do ludzi. Warto zauważyć, że wolontariusze wspierają również siebie nawzajem, co może wskazywać na wzajemną solidarność i potrzebę wsparcia wewnątrz środowiska wolontariackiego (20,5% odpowiedzi). Kontynuacją tej tabeli są wyniki zebrane poniżej.

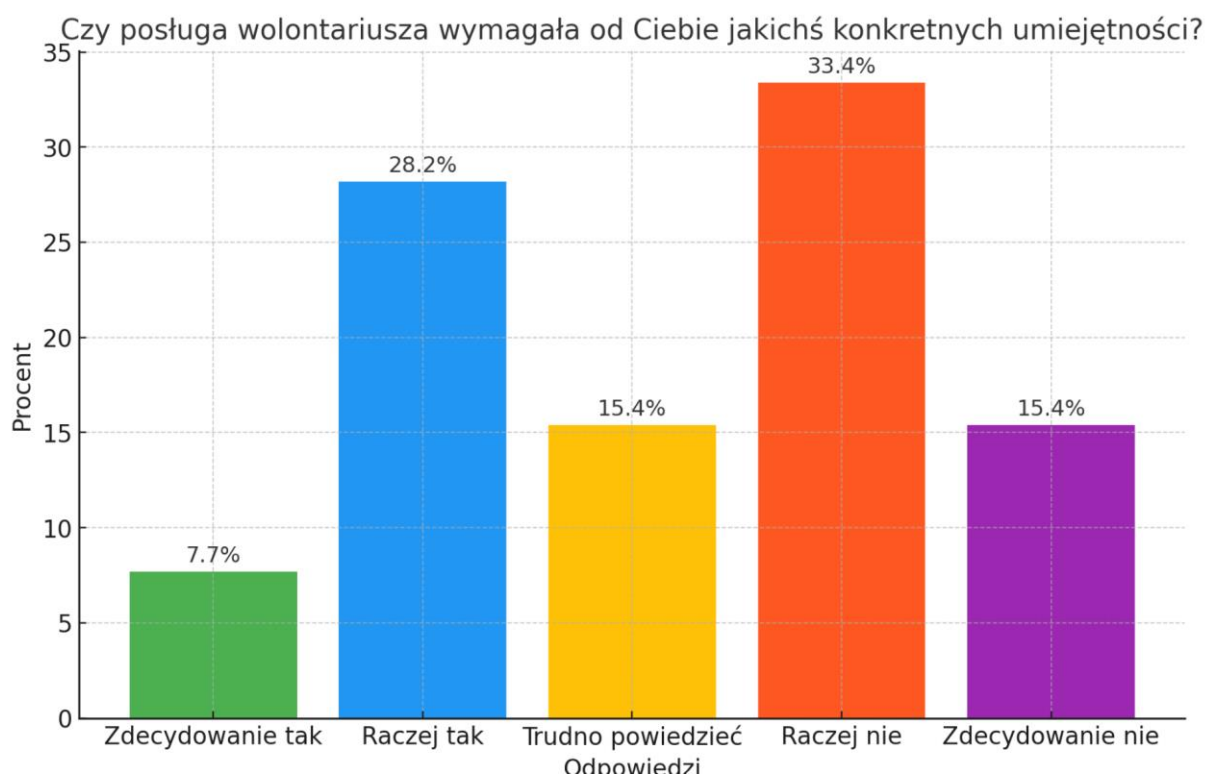
6. Jakie czynności wykonuje Pan/Pani jako wolontariusz?

odpowiedzi	%
bezpośrednia pomoc podopiecznym w codziennych czynnościach (np. przy przemieszczaniu się, ubieraniu, jedzeniu)	3,0
pomoc w pozyskiwaniu środków dla potrzebujących	33,3
prace biurowe	3,0
kwestowanie (zbiórki na cele charytatywne)	30,7
organizacja akcji happeningowych i/lub informacyjnych	5,1
pomoc podczas akcji happeningowych i/lub informacyjnych	5,2
przygotowywanie posiłków dla potrzebujących	2,6
organizacja wycieczek/imprez dla tych, którzy sami nie mogliby sobie na to pozwolić	2,6
opiekun/pomocnik podczas wycieczek/imprez dla tych, którzy sami nie mogliby sobie na to pozwolić	0,0
pomoc w prowadzeniu zajęć artystycznych	2,0
prowadzenie zajęć artystycznych	5,7
pomoc w prowadzeniu zajęć sportowych	0,0
prowadzenie zajęć sportowych	2,0
pozyskiwanie sponsorów	3,5
prowadzenie strony www.	2,0
prowadzenie kroniki organizacji/instytucji	2,6
wywiad środowiskowy celem dotarcia do naprawdę najbardziej potrzebujących	2,6
Inne	5,1

Wolontariusze najczęściej angażują się w działania związane z pozyskiwaniem środków finansowych lub materialnych. Wskazuje to na potrzebę wsparcia organizacji oraz podopiecznych poprzez zbieranie funduszy i zasobów. Bezpośrednia pomoc w codziennych czynnościach i zajęciach artystycznych jest obecna, ale występuje rzadziej niż działania związane z pozyskiwaniem środków. Może to wskazywać, że organizacje mają większe zapotrzebowanie na wsparcie materialne niż na codzienną opiekę. Wolontariusze wykonują zarówno zadania organizacyjne, jak i bezpośrednią pomoc, co pokazuje ich elastyczność i gotowość do wsparcia w różnych obszarach. Korelując te wyniki z odpowiedziami dotyczącymi istoty wolontariatu oraz światem wartości zauważyć można, że badani wolontariusze, dla

których kluczową wartością jest niesienie pomocy i działanie bezinteresowne, często wybierają działania, które mają bezpośredni wpływ na poprawę życia innych.

Wolontariat przez badanych postrzegany jest nie tylko jako forma pomocy, ale również jako szansa na rozwój umiejętności i kompetencji społecznych.

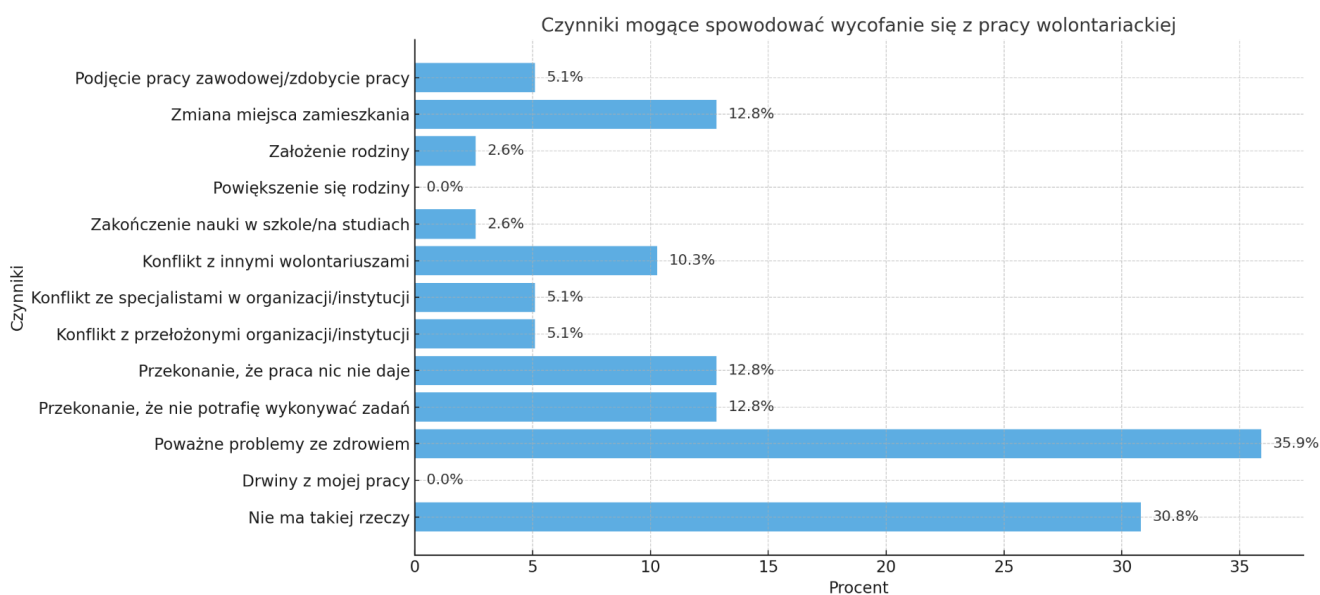

Największa grupa respondentów, bo aż 48,7%, nie dostrzega potrzeby posiadania specjalnych umiejętności w działalności wolontariackiej. Taki wynik sugeruje, że wolontariat jest postrzegany jako otwarty i dostępny dla każdego, niezależnie od poziomu kompetencji czy doświadczenia. Wolontariusze często wykonują podstawowe formy pomocy, które nie wymagają szczególnego przygotowania, co sprzyja inkluzywności tej formy zaangażowania społecznego. Jednak warto zauważyć, że ponad 35% respondentów wskazuje na konieczność posiadania pewnych umiejętności w pracy wolontariackiej. Osoby te najczęściej angażują się w bardziej złożone zadania, takie jak organizacja wydarzeń, prowadzenie zajęć czy koordynacja akcji informacyjnych. Działania te wymagają kompetencji organizacyjnych, interpersonalnych lub specjalistycznych.

Zjawisko to świadczy o profesjonalizacji niektórych form wolontariatu. Coraz częściej od wolontariuszy oczekuje się nie tylko chęci do pomocy, ale również określonych kwalifikacji

i umiejętności. Taka ewolucja wolontariatu może prowadzić do jego większej skuteczności, ale jednocześnie stawia przed organizacjami jak Caritas wyzwanie, jakim jest szkolenie i rozwój kompetencji wolontariuszy. W efekcie wyłania się obraz wolontariatu jako elastycznej przestrzeni zaangażowania społecznego – otwartej zarówno dla osób bez doświadczenia, jak i dla tych, którzy chcą rozwijać swoje umiejętności i uczestniczyć w bardziej zaawansowanych formach pomocy.

Wyniki przedstawione na wykresie poniżej pokazują, jakie sytuacje mogą doprowadzić do rezygnacji z działalności wolontariackiej. Analiza tych danych pozwala lepiej zrozumieć wyzwania i bariery, z którymi mogą się mierzyć wolontariusze.

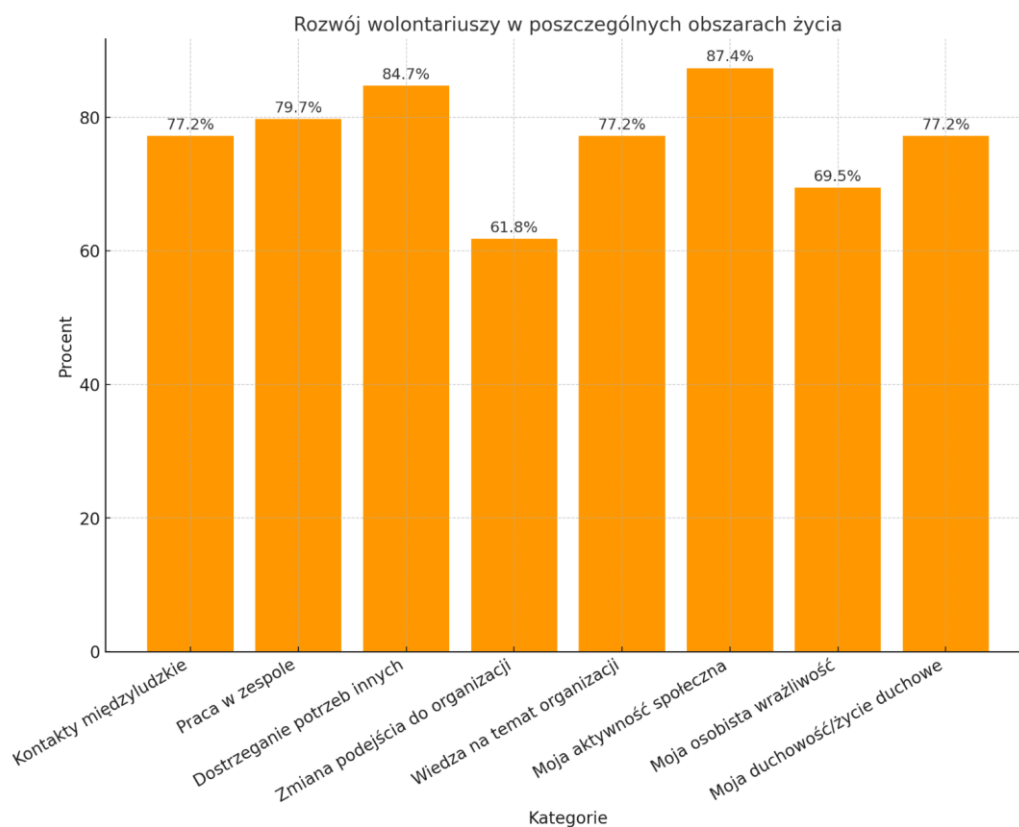

Zdrowie jest kluczowym czynnikiem wpływającym na zdolność do angażowania się w wolontariat. Wymaga to uwzględnienia potrzeb zdrowotnych wolontariuszy oraz zapewnienia im wsparcia i elastycznych form zaangażowania. Z kolei 30,8% respondentów deklaruje, że „nie ma takiej rzeczy”, która mogłaby spowodować ich wycofanie się z pracy wolontariackiej. Świadczy to o dużym zaangażowaniu i motywacji części wolontariuszy. Są oni zdeterminowani, by kontynuować swoją działalność mimo ewentualnych trudności. To pozytywny sygnał dla organizacji, które mogą liczyć na stabilność zespołów wolontariackich. Warto zauważyć, że 12,8% respondentów wskazuje wśród ograniczeń na: zmianę miejsca zamieszkania,

przekonanie, że ich praca nic nie daje, poczucie, że nie potrafią wykonywać powierzonych zadań. Zatem życiowe zmiany i subiektywne poczucie nieskuteczności działań stanowią znaczącą barierę dla kontynuacji wolontariatu. Może to sugerować potrzebę: lepszego wsparcia dla wolontariuszy podczas przeprowadzki, regularnej informacji zwrotnej na temat efektów ich pracy, aby zwiększyć poczucie sensu i skuteczności działań. Również konflikty we wspólnotach, grupach, parafiach, których działają wolontariusze, choć nie są wiodącymi czynnikami mogącymi stanowić powód odejścia to wymagają monitorowania działań na rzecz poprawy atmosfery i budowania pozytywnej kultury współpracy.

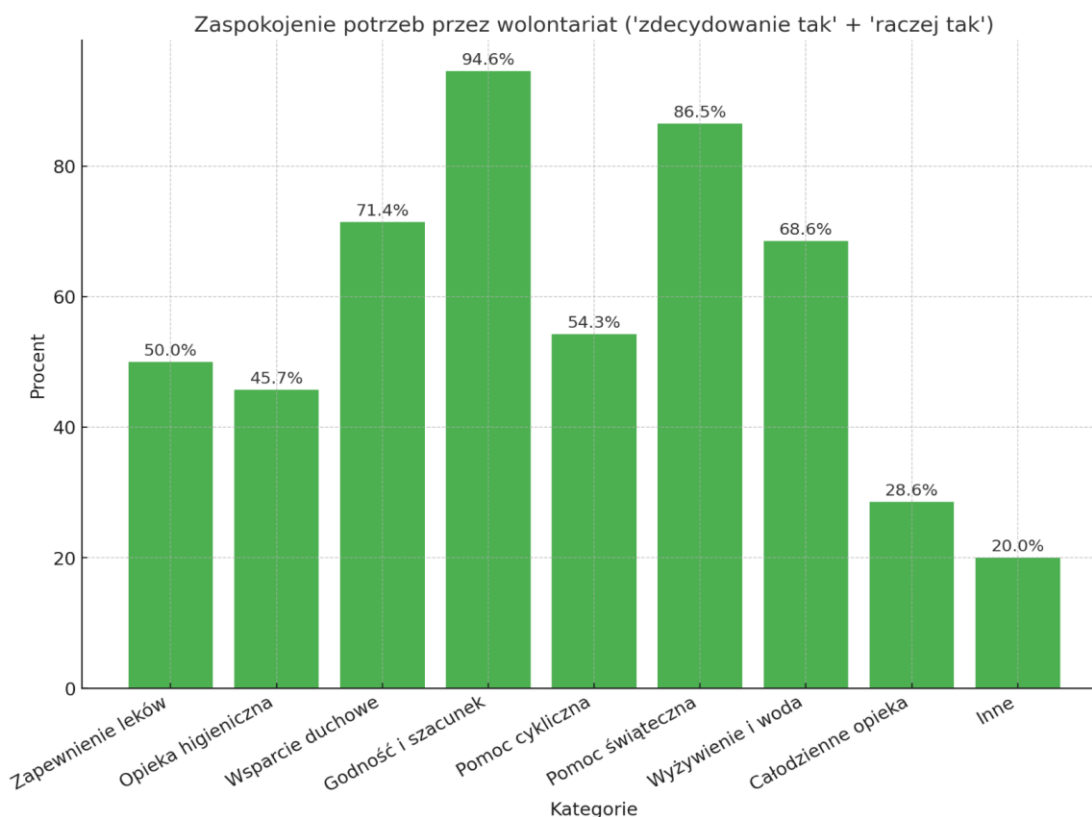
W świetle omawianych wyników badań należy podkreślić, że **79,49%** respondentów ocenia swoje doświadczenia z wolontariatu jako **zdecydowanie pozytywne**, a kolejne **17,95%** jako **raczej pozytywne**. Wyniki te pokazują, że działalność wolontariacka jest dla zdecydowanej większości osób **źródłem satysfakcji, rozwoju osobistego i pozytywnych doświadczeń**. Wolontariusze czują, że ich praca ma znaczenie i przynosi korzyści nie tylko odbiorcom pomocy, ale także im samym.

Badani poproszeni zostali też o wskazanie który z obszarów kompetencji został w ich życiu rozwinięty dzięki realizacji posługi wolontariatu. Należy stwierdzić, że wolontariat ma silny wpływ na rozwój społeczny i interpersonalny, a największe korzyści dotyczą aktywności społecznej, dostrzegania potrzeb innych oraz pracy w zespole. Wolontariusze doświadczają wzmocnienia swojej wrażliwości i duchowości. Najniższe wyniki sugerują, że warto skupić się na komunikacji i edukacji na temat misji oraz struktury organizacji. Odpowiedzi ilustruje wykres.

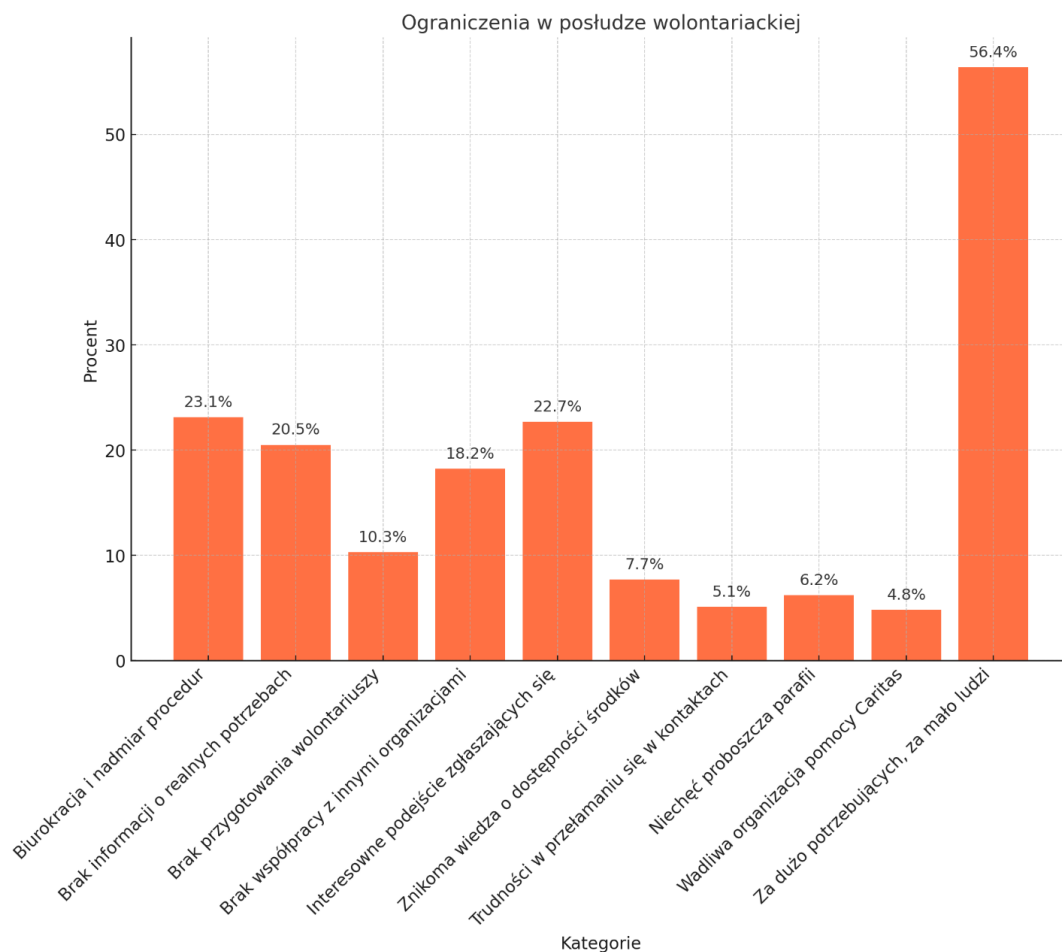
Odpowiedzi „moja aktywność społeczna” (87,4%) oraz „dostrzeganie potrzeb innych” (84,7%) pozostają najczęściej wskazywanymi obszarami, które uległy pozytywnej zmianie dzięki wolontariatowi. Wolontariat znacząco rozwija zaangażowanie społeczne i wrażliwość na potrzeby innych ludzi, co podkreśla jego rolę jako narzędzia budowania aktywnego i empatycznego społeczeństwa. Praca w zespole (79,7%) i Kontakty międzyludzkie (77,2%) nadal uzyskują wysokie wyniki, wskazując na rozwój umiejętności współpracy i komunikacji. Działalność wolontariacka, jak wskazują wypowiedzi respondentów pełni funkcję wzmocnienia poczucia sensu życia i rozwijania świadomości duchowej. Odpowiedzi „moja duchowość/życie duchowe” (77,2%) oraz „moja osobista wrażliwość” (69,5%) wskazują, że wolontariat wpływa na refleksję nad wartościami oraz kształtuje empatię i wrażliwość respondentów.

Badani mieli również okazję sprecyzować jakie potrzeby zapewniane są zapewniane poprzez realizowaną na bieżąco ich usługę wolontariacką. Wyniki ilustruje wykres.

Wolontariusze w ocenie własnej w dużej mierze przyczyniają się do zapewnienia poczucia godności i szacunku osobom, którym pomagają. Jest to w ocenie badanych kluczowy element wsparcia psychologicznego i emocjonalnego. Pomoc świąteczna jest istotnym obszarem zaangażowania wolontariuszy, odgrywając ważną rolę w poprawie jakości życia podopiecznych w okresach świątecznych. Wolontariusze deklarują, że często zaspokajają potrzeby duchowe, co świadczy o wsparciu emocjonalnym i moralnym, które jest szczególnie ważne dla osób w trudnych sytuacjach życiowych. Warto zauważyć, że całodobowa opieka jest najbardziej wymagającą formą pomocy i często wykracza poza możliwości wolontariuszy.

Wolontariat stanowi istotny filar społeczeństwa obywatelskiego, odgrywając kluczową rolę w niesieniu pomocy potrzebującym i budowaniu kapitału społecznego. Mimo ogromnego zaangażowania wolontariuszy, ich praca często napotyka na liczne bariery, które mogą utrudniać efektywne działanie i wpływać na poziom satysfakcji z pełnionej roli. Prezentowany wykres ilustruje najczęściej dostrzegane przez badanych wolontariuszy ograniczenia związane z realizacją posługi wolontariackiej. Badanie uwzględnia zarówno problemy strukturalne, jak i interpersonalne, które mogą wpływać na jakość i skuteczność działań pomocowych. Wyniki pozwalają lepiej zrozumieć, jakie czynniki hamują rozwój wolontariatu oraz gdzie należy szukać rozwiązań, by wspierać i usprawniać pracę wolontariuszy.

Wyniki przedstawione na wykresie wskazują na kluczowe napięcie między rosnącymi potrzebami społecznymi a ograniczonymi zasobami ludzkimi i organizacyjnymi. Najczęściej zgłaszanym problemem jest niewystarczająca liczba wolontariuszy w stosunku do liczby potrzebujących (56,4%). To zjawisko wpisuje się w szerszy kontekst współczesnych społeczeństw, gdzie mimo deklarowanej solidarności i chęci pomocy, występuje problem braku zaangażowania długoterminowego. Pokazuje to, że potrzeby społeczne przewyższają dostępne zasoby ludzkie, co może prowadzić do przeciążenia wolontariuszy oraz frustracji z powodu niemożności zaspokojenia wszystkich potrzeb. Kolejne ograniczenia podkreślają wyzwania związane z formalnościami oraz niewłaściwym nastawieniem osób korzystających z pomocy. Biurokracja może utrudniać efektywne działanie, podczas gdy interesowność podopiecznych może osłabiać motywację wolontariuszy. Niektórzy badani wolontariusze wskazują, że nie otrzymują odpowiednich informacji o rzeczywistych potrzebach lub nie mogą liczyć na

współpracę z innymi podmiotami. To ogranicza skuteczność ich działań i może prowadzić do rozproszenia zasobów. Warto sformułować również szerszy wniosek: wolontariat jest odzwierciedleniem kapitału społecznego i poziomu zaangażowania obywatelskiego. Obserwowane ograniczenia, takie jak biurokracja, brak współpracy między organizacjami czy niewystarczające przygotowanie wolontariuszy, wskazują na potrzebę tworzenia bardziej elastycznych i efektywnych struktur wsparcia. Współczesne społeczeństwo potrzebuje mechanizmów, które będą ułatwiać zaangażowanie, a nie je utrudniać. Jednocześnie konieczne jest wzmacnianie postaw prospołecznych oraz promowanie wolontariatu jako stałego elementu życia społecznego, a nie jedynie okazjonalnej aktywności.

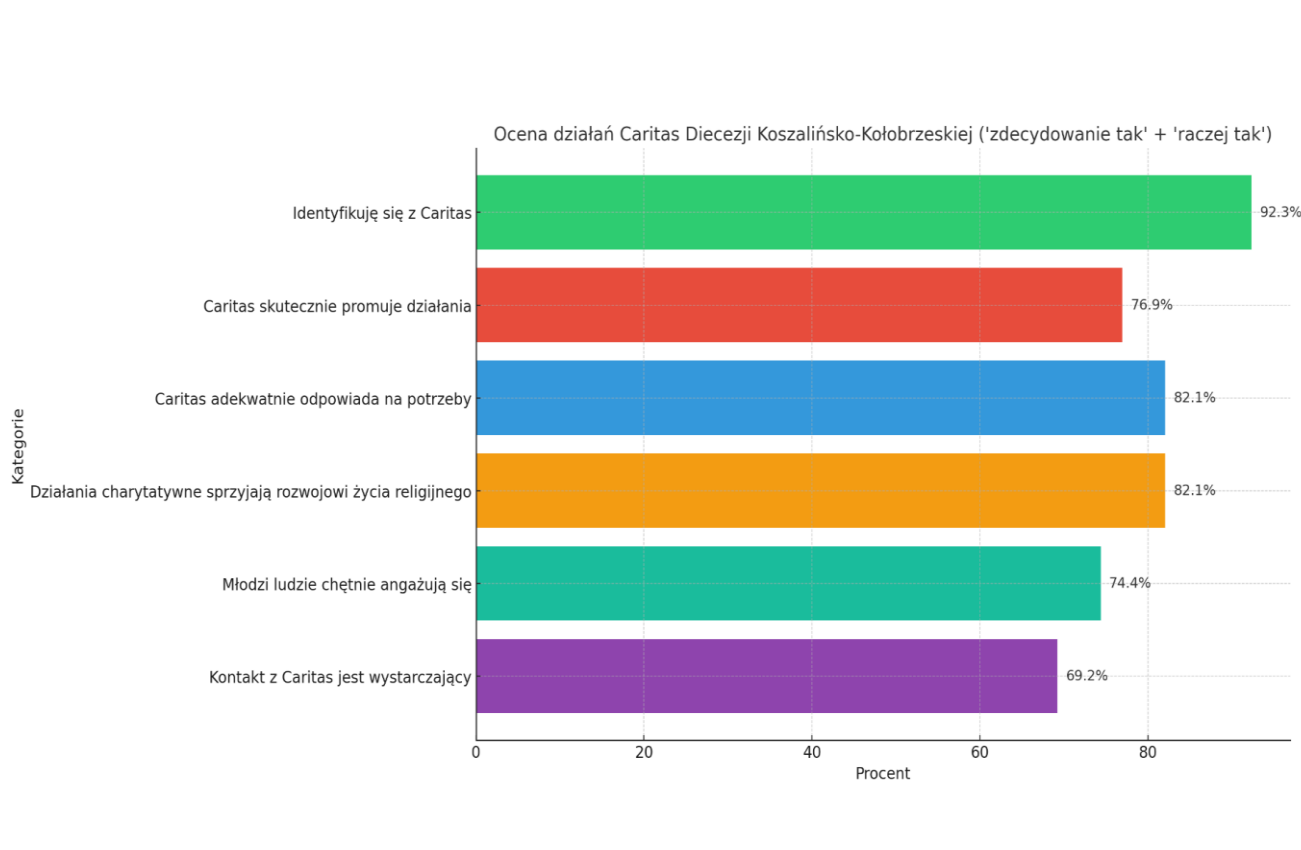
Większość wolontariuszy uczestniczyła w różnorodnych formach szkoleń, co wskazuje na ich świadomość potrzeby rozwijania kompetencji niezbędnych do efektywnej pracy na rzecz innych. Jednocześnie fakt, że ponad jedna trzecia respondentów nie miała możliwości lub potrzeby udziału w szkoleniach, sugeruje konieczność zwiększenia dostępności takich inicjatyw lub ich lepszego promowania w środowisku wolontariackim. Z przeprowadzonych badań wynika, że większość osób, które wzięły udział w szkoleniach, ocenia je pozytywnie lub bardzo pozytywnie. Świadczy to o wysokiej jakości oferowanych programów oraz ich przydatności w codziennej pracy wolontariuszy.

Szkolenia, w których uczestniczyli wolontariusze, można podzielić na kilka głównych obszarów tematycznych. Jednym z nich są rekolekcje i dni skupienia, organizowane przez różne struktury Caritas, takie jak warsztaty organizowane przez Caritas diecezji oraz Caritas Polska, rekolekcje szkoleniowe czy szkolenia podczas rekolekcji dla Parafialnych Zespołów Caritas. Innym ważnym obszarem są szkolenia z pozyskiwania środków i fundraisingu, skoncentrowane na zdobywaniu funduszy i wsparcia finansowego, jak warsztaty fundraisingowe oraz szkolenia z zakresu wnioskowania o pomoc z UE.

Wolontariusze rozwijali również kompetencje interpersonalne i lideryckie, uczestnicząc w warsztatach uczących komunikacji, przełamywania barier interpersonalnych czy pracy zespołowej, takich jak warsztaty poznawania swoich cech, pracy w zespole i bycia liderem oraz zajęcia z komunikacji między ludźmi i pisanie projektów. Istotną rolę odegrały także szkolenia organizacyjne, związane z funkcjonowaniem struktur pomocowych, takie jak warsztaty dla opiekunów SKC. Część szkoleń koncentrowała się na wzmacnianiu zaangażowania i motywacji wolontariuszy, obejmując rekolekcje o charakterze rozwojowym oraz warsztaty integracyjne.

Analiza pokazuje, że wolontariusze mają dostęp do szerokiego wachlarza szkoleń, które wspierają ich rozwój zarówno na poziomie praktycznych umiejętności, jak i kompetencji miękkich. Szczególnie wyróżniają się szkolenia organizowane przez Caritas, które odgrywają kluczową rolę w przygotowaniu wolontariuszy. Dominują również szkolenia z zakresu fundraisingu, komunikacji i pracy z młodzieżą, na przykład dla opiekunów SKC. Aby zwiększyć efektywność wolontariatu, warto skoncentrować się na promocji dostępnych szkoleń oraz rozszerzeniu oferty edukacyjnej w obszarach, które są kluczowe dla wolontariuszy.

Prezentowany poniżej wykres przedstawia ocenę działań Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej, opartą na sumie odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” respondentów. Wyniki odzwierciedlają różne aspekty działalności Caritas z punktu widzenia zaangażowanych wolontariuszy uczestniczących w badaniu.

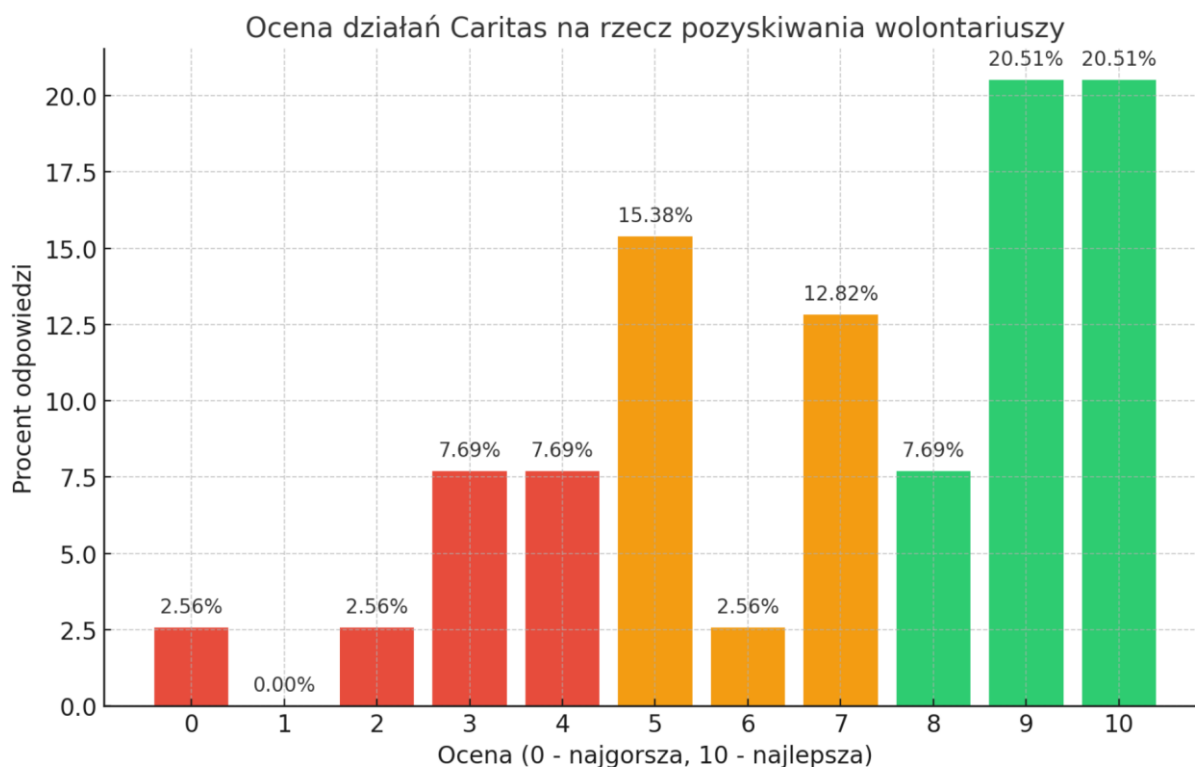

Najwięcej respondentów wyraziło pozytywną identyfikację z Caritas, co sugeruje silne poczucie przynależności i utożsamianie się z misją oraz wartościami organizacji. W tej kategorii dominują odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”, co świadczy o zaangażowaniu i lojalności wolontariuszy. Badani również wysoko ocenili adekwatność i skuteczność działań Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Respondenci podkreślili że Caritas skutecznie promuje swoje działania jak i adekwatnie odpowiada na potrzeby środowiska społecznego.

Badani wolontariusze dostrzegają, że ich działalność wspiera ich rozwój duchowy. Wysoki odsetek odpowiedzi pozytywnych sugeruje, że wolontariat w Caritas ma wymiar nie tylko praktyczny, ale także religijny. Mimo pozytywnego wyniku dotyczącego oceny zaangażowania młodych, zauważalny jest w odpowiedziach pewien sceptycyzm, co wskazuje, że część wolontariuszy ma wątpliwości dotyczące zaangażowania młodzieży. Pojawiają się w tym miejscu odpowiedzi „trudno powiedzieć” oraz „raczej nie”. Badani wskazują, że kontakt z Caritas jest wystarczający i dobrze zorganizowany” (69,2%). Jednak część wolontariuszy miała trudności z jednoznaczną oceną („trudno powiedzieć”) lub wyraziła umiarkowane niezadowolenie („raczej nie” i „zdecydowanie nie”). To może wskazywać na potrzebę poprawy komunikacji i organizacji kontaktów wewnątrz struktury Caritas. Wyniki wskazują na generalnie wysoką ocenę działań Caritas, z dominacją odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”. Wolontariusze wyraźnie identyfikują się z misją organizacji i dostrzegają jej skuteczność w działaniach charytatywnych oraz promocyjnych. Jednocześnie obszary takie jak komunikacja i zaangażowanie młodzieży wymagają dalszej pracy. Obecność odpowiedzi „trudno powiedzieć” sugeruje, że niektóre aspekty działań Caritas mogą być postrzegane jako niejednoznaczne i wymagają większej klarowności oraz zaangażowania ze strony organizacji. Najwyższe odsetki odpowiedzi „trudno powiedzieć” pojawiły się w następujących stwierdzeniach: „kontakt z Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej jest wystarczający i dobrze zorganizowany” (20,51%). Może sugerować, że respondenci nie mają jednoznacznego doświadczenia lub nie mieli wystarczającego kontaktu z Caritas, aby ocenić organizację komunikacji i współpracy; „Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej skutecznie promuje swoje działania charytatywne” – 23,08%, jest to drugi najwyższy wynik. Wskazuje to na zaistniałą niepewność w ocenie działań promocyjnych Caritas. Respondenci mogą mieć ograniczoną wiedzę na temat strategii promocji lub nie dostrzegać jej efektów w swoim środowisku; „młodzi ludzie chętnie angażują się w działania oraz inicjatywy Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej” (17,95%) Ten wynik sugeruje, że część badanych nie jest pewna poziomu zaangażowania młodzieży. Może to wynikać z różnorodnych doświadczeń w różnych grupach wiekowych lub regionach; „działania charytatywne w ramach wolontariatu w Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej sprzyjają rozwojowi mojego życia religijnego” (7,69%); chociaż jest to stosunkowo niższy wynik, nadal odzwierciedla niepewność w ocenie wpływu działalności charytatywnej na rozwój duchowy wolontariuszy. Z kolei odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie” choć znikome i nie przekraczające 5% pojawiły się głównie w kontekście komunikacji, organizacji działań oraz

wpływu pracy wolontariackiej na rozwój duchowy. Te aspekty mogą wymagać poprawy, aby lepiej odpowiadały potrzebom i oczekiwaniom wszystkich wolontariuszy.

Wyniki przedstawione na wykresie poniżej pokazują, jak respondenci oceniają działania Caritas na rzecz pozyskiwania wolontariuszy. Odpowiedzi rozkładają się dość równomiernie, z przewagą ocen pozytywnych, ale z zauważalnym odsetkiem ocen średnich i niskich.

Jak można zauważyć, najwyższe oceny, 9 i 10, uzyskały po 20,51% odpowiedzi każda. Świadczy to o tym, że dla około 41% respondentów działania Caritas w zakresie pozyskiwania wolontariuszy są bardzo dobrze oceniane, co sugeruje skuteczność tych działań w tej grupie. Jest to pozytywny sygnał, który pokazuje, że organizacja ma solidne podstawy w obszarze rekrutacji i aktywizacji nowych wolontariuszy.

Oceny średnie, takie jak 7 i 8, uzyskały odpowiednio 12,82% i 7,69% wskazań. Ta grupa respondentów ocenia działania Caritas jako zadowalające, ale nie doskonałe. Może to sugerować, że istnieje potrzeba drobnych usprawnień lub lepszego docierania do potencjalnych wolontariuszy. Niższe oceny, od 3 do 6, stanowią łącznie około 35,89% odpowiedzi. Szczególnie 15,38% respondentów oceniło działania na 5, co wskazuje na przeciętną ocenę skuteczności w tym zakresie. Jest to sygnał, że dla tej grupy działania rekrutacyjne Caritas mogą być niewystarczająco efektywne lub zbyt mało widoczne. Najniższe

oceny, od 0 do 2, stanowią 7,69% odpowiedzi. Wskazuje to na istnienie niewielkiej, ale istotnej grupy osób, które oceniają działania Caritas bardzo negatywnie. Może to wynikać z braku informacji, niedostatecznego wsparcia lub braku działań skierowanych do konkretnych grup społecznych.

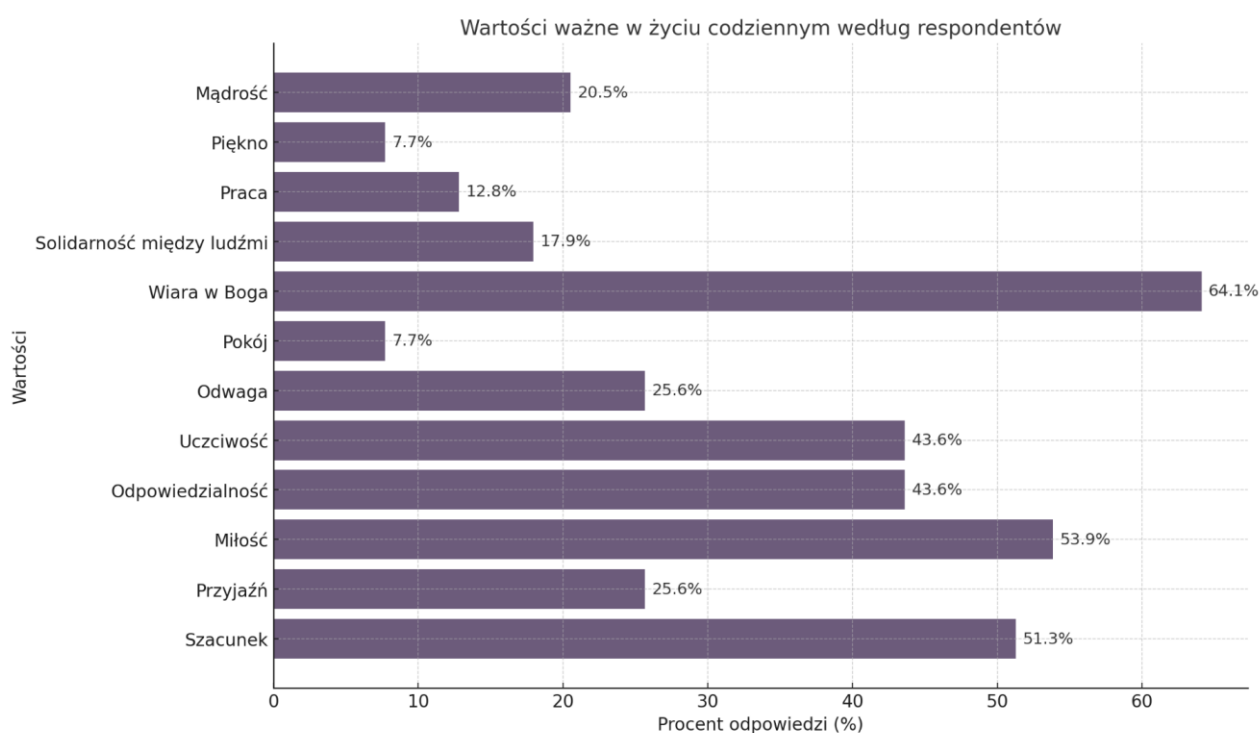
Z danych pozyskanych w badaniach wynika, że większość respondentów dobrze ocenia stopień upowszechnienia informacji o działalności wolontariatu Caritas. 41% badanych oceniło ten poziom jako „bardzo dobry”, a 35,9% jako „dobry”. Łącznie ponad 76% ankietowanych uważa, że informacja o wolontariacie Caritas dociera do ich najbliższego otoczenia w sposób skuteczny. Jednak 20,5% respondentów określa ten poziom jako „średni/przeciętny”, co sugeruje pewne braki w efektywności komunikacji. Z kolei 2,5% osób wskazuje na ocenę „złą”, co może oznaczać konieczność lepszego dostosowania kanałów komunikacji do potrzeb tej grupy.

W generalnym odbiorze instytucja Caritas cieszy się generalnie pozytywnym odbiorem społecznym. 38,5% badanych oceniło ją „bardzo dobrze”, a 43,6% „raczej dobrze”. Łącznie ponad 82% respondentów ma pozytywne nastawienie do Caritas w swojej lokalnej społeczności. Jednak 12,8% wskazuje, że „mało się o tym w ogóle mówi”, co może sugerować niewystarczającą promocję działań Caritas w niektórych regionach. Tylko 5% respondentów wyraziło „raczej nieprzychylnie” opinie, a nikt nie zaznaczył odpowiedzi „zdecydowanie źle”. Ogólny odbiór Caritas jest więc korzystny, ale organizacja może skupić się na poprawie widoczności swoich działań w mniej zaangażowanych społecznościach.

Około 82% respondentów uważa, że ich parafia sprzyja postudze wolontariackiej – w tym 35,9% odpowiedzi „zdecydowanie tak” oraz 46,1% „raczej tak”. Wynik ten sugeruje, że **parafie odgrywają ważną rolę w aktywizacji wolontariuszy i wspieraniu ich działań**. Jednak 10,6% badanych wyraziło niepewność („trudno powiedzieć”), co może oznaczać brak jednoznacznych doświadczeń w tej kwestii. 7,69% respondentów wybrało odpowiedź „raczej nie”, a nikt nie zaznaczył „zdecydowanie nie”. Wyniki wskazują na ogólnie pozytywne nastawienie parafii do wolontariatu, choć istnieje przestrzeń do poprawy zaangażowania i wsparcia.

Warto na koniec zaprezentować wykres ukazujący, jakie wartości są szczególnie istotne dla badanych w ich codziennym życiu. Respondenci zostali poproszeni o wskazanie trzech spośród podanych wartości, które odgrywają dla nich najważniejszą rolę. Wyniki pozwalają zobaczyć, które aspekty życia, takie jak relacje międzyludzkie, duchowość czy etyka, są dla nich priorytetowe.

Dzięki temu wykresowi możemy lepiej zrozumieć, na jakich fundamentach opierają się przekonania i postawy wolontariuszy oraz jakie wartości kształtują ich codzienne decyzje i działania. Szczególną uwagę warto zwrócić na najczęściej wybierane wartości oraz ich znaczenie w kontekście pracy wolontariackiej i zaangażowania społecznego.

Z analizy wykresu wynika, że respondenci najczęściej wskazywali na następujące wartości jako kluczowe w ich codziennym życiu: **wiara w Boga** – 64,1%; najczęściej wybierana wartość, co może świadczyć o silnym znaczeniu religii i duchowości w życiu ankietowanych; **miłość** – 53,9%. Miłość odgrywa bardzo ważną rolę, co wskazuje na wagę relacji międzyludzkich i emocjonalnych więzi oraz **szacunek** – 51,3% wysokie miejsce szacunku w hierarchii wartości podkreśla potrzebę wzajemnej akceptacji, godności i pozytywnych relacji społecznych. Najrzadziej wskazywane wartości, takie jak pokój, piękno, praca, solidarność między ludźmi i mądrość, sugerują, że respondenci większy nacisk kładą na duchowość, relacje

międzyludzkie oraz normy moralne. Może to wskazywać na postrzeganie tych mniej popularnych wartości jako mniej istotnych w kontekście codziennego życia lub uznawanie ich za wartości domyślne, które nie wymagają szczególnego podkreślenia.

Po przeanalizowaniu wszystkich tabel i wykresów można zauważyć pewne prawidłowości i wzorce, które ukazują, jak respondenci postrzegają wartości, wolontariat i działalność Caritas. Analiza wyników badań pokazuje spójny obraz postaw wolontariuszy oraz ich ocen działań Caritas. Najważniejsze wartości, takie jak wiara w Boga (64,1%), miłość (53,9%) i szacunek (51,3%), stanowią fundament codziennych wyborów respondentów oraz ich zaangażowania w wolontariat. Te wartości są ściśle powiązane z potrzebą niesienia pomocy innym, etycznym postępowaniem i duchowym wymiarem pracy wolontariackiej.

III SUGESTIE BADAWCZE DO STRATEGII ROZWOJU WOLONTARIATU CARITAS DIECEZJI KOSZALIŃSKO-KOŁOBRZESKIEJ:

1. Wzmocnienie motywacji i wartości wolontariuszy - podkreślanie wartości takich jak dobro drugiego człowieka, bezinteresowność i odpowiedzialność w materiałach promocyjnych oraz podczas spotkań formacyjnych; organizowanie regularnych spotkań integracyjnych i formacyjnych, które wzmacniają poczucie wspólnoty i misji; docenianie wkładu wolontariuszy poprzez certyfikaty, podziękowania i wyróżnienia.
2. Budowanie długoterminowego zaangażowania wolontariuszy - wynik z badań: 87,18% wolontariuszy działa dłużej niż rok. Strategia powinna koncentrować się na utrzymaniu tego zaangażowania poprzez:
 - systemy doceniania i wyróżniania.
 - tworzenie ścieżek rozwoju i awansu w strukturze wolontariatu.
 - organizację regularnych spotkań integracyjnych i formacyjnych.

Istotne jest też wykorzystanie głównych motywacji do promocji wolontariatu.

Najważniejsze motywacje to potrzeba pomagania (64,1%), aktywizm (41,03%) oraz chęć przebywania z ludźmi (38,46%). Promocja wolontariatu powinna podkreślać te wartości i korzyści.

3. Zwiększenie liczby wolontariuszy – jak wskazuje wynik z badań: 56,41% respondentów zauważa niedobór wolontariuszy w stosunku do potrzebujących.

Strategia powinna obejmować: kampanie rekrutacyjne w szkołach, parafiach i mediach społecznościowych, oferowanie elastycznych form wolontariatu (np. wolontariat akcyjny), współpracę z uczelniami w ramach programów praktyk i staży, kampanie informacyjne skierowane do młodzieży i osób dorosłych, podkreślające zalety wolontariatu, takie jak możliwość zdobycia nowych umiejętności i satysfakcja z pomagania innym; organizacja dni otwartych, prezentacji w szkołach i parafiach oraz aktywna obecność w mediach społecznościowych; współpraca z uczelniami i szkołami w zakresie włączenia wolontariatu do programów edukacyjnych.

4. Odpowiedź na najczęściej zgłaszane problemy - rozwiązanie problemu niedoboru wolontariuszy poprzez aktywną rekrutację i promowanie elastycznych form zaangażowania; zmniejszenie poczucia bezsilności poprzez lepsze planowanie działań i informowanie o ich efektach; wsparcie wolontariuszy w przełamywaniu barier komunikacyjnych poprzez warsztaty z zakresu autoprezentacji i komunikacji interpersonalnej.
5. Promocja działań Caritas - wynik z badań wskazuje, że 41% badanych ocenia upowszechnienie informacji o działalności jako bardzo dobre, ale 20,5% uważa je za przeciętne. Stąd ważne jest zintensyfikowanie działań promujących wolontariat Caritas w lokalnych mediach, mediach społecznościowych oraz na stronach parafialnych. Tworzenie materiałów wideo i relacji z akcji, które pokazują realny wpływ wolontariatu na życie osób potrzebujących. Zachęcanie wolontariuszy do dzielenia się swoimi historiami i doświadczeniami w ramach np. kampanii „Dlaczego jestem wolontariuszem”.
6. Monitoring i ewaluacja działań - regularne przeprowadzanie ankiet ewaluacyjnych wśród wolontariuszy, aby mierzyć poziom zadowolenia oraz identyfikować obszary wymagające poprawy; tworzenie rocznych raportów z działalności wolontariackiej, które podsumowują osiągnięcia, wyzwania i plany na przyszłość.
7. Poprawa komunikacji wewnętrznej- jak wskazuje wynik z badań: 38,46% wolontariuszy uważa, że kontakt z Caritas jest dobrze zorganizowany, ale 20,51% ma trudności. Strategia powinna przewidywać: regularne spotkania informacyjne i formacyjne, wdrożenie narzędzi do szybkiej komunikacji (grupy na komunikatorach, newslettery).

8. Wsparcie dla wolontariuszy w sytuacjach kryzysowych – na podstawie wyników z badań zauważyć można, że 12,82% rozważyłoby rezygnację z powodu poczucia braku efektywności działań. Strategia powinna zatem uwzględniać: system wsparcia (psychologicznego?) dla wolontariuszy, regularne ewaluacje działań i informowanie o ich efektach, ewentualne programy mentoringowe i wsparcie ze strony bardziej doświadczonych wolontariuszy.

IV ANEKS

1. Charakterystyka cech społeczno-demograficznych respondentów oraz profil socjologiczny uczestników badań

Badania przeprowadzone wśród osób zaangażowanych w działalność wolontariacką pozwoliły na szczegółową analizę ich cech społeczno-demograficznych, uwzględniając płeć, wiek, wykształcenie, sytuację materialną, miejsce zamieszkania, zaangażowanie religijne oraz przynależność do wspólnot i organizacji. W badaniu wzięło udział 104 respondentów.

PŁEĆ: W analizowanej grupie zdecydowaną większość stanowią kobiety, które reprezentują 84,6% respondentów. Mężczyźni natomiast stanowią jedynie 15,4% badanych. Wynik ten wskazuje na znaczną przewagę zaangażowania kobiet w działalność wolontariacką w tej próbie. Z perspektywy socjologicznej taki wynik może sugerować, że kobiety są bardziej skłonne angażować się w działalność na rzecz innych, co może być związane z tradycyjnymi rolami społecznymi, większą wrażliwością społeczną lub chęcią niesienia pomocy. Mniejszy udział mężczyzn w wolontariacie może wynikać z różnych czynników, takich jak: inne wzorce zaangażowania społecznego, preferencje zawodowe czy stereotypy dotyczące ról płciowych. Z socjologicznego punktu widzenia zauważyć można obniżanie różnicy między płciami, co może być interpretowane jako oznaka większej inkluzywności wolontariatu i zmieniających się wzorców społecznych. Może to także wynikać z większego udziału mężczyzn w specyficznych formach wolontariatu, takich jak działania techniczne, sportowe lub związane z pomocą w sytuacjach kryzysowych. Pomimo tych zmian, kobiety nadal pozostają główną grupą aktywną w wolontariacie, co może być związane z większym przypisywaniem im cech opiekuńczych oraz ich częstszą obecnością w zawodach i działaniach społecznie zorientowanych. Z kolei mniejszy, choć rosnący udział mężczyzn, może świadczyć o poszerzaniu się ich aktywności o obszary tradycyjnie kojarzone z empatią i wsparciem.

WIEK: Wśród badanych osób zaangażowanych w wolontariat największy udział mają osoby powyżej 55. roku życia, które stanowią 41% respondentów. Jest to grupa, która prawdopodobnie dysponuje większą ilością wolnego czasu, co może sprzyjać podejmowaniu działań społecznych. Drugą najliczniejszą grupą są osoby w wieku 36–45 lat, stanowiące 17,9% badanych. Osoby z tej kategorii mogą być aktywne zawodowo, a jednocześnie cenią sobie możliwość zaangażowania w działania na rzecz społeczności. Osoby w młodszych przedziałach wiekowych, poniżej 20 lat oraz w wieku 20–25 lat, stanowią po 12,8% respondentów. Wolontariat w tej grupie może wynikać z potrzeby zdobycia doświadczenia, realizacji pasji lub integracji z rówieśnikami. Znacznie mniej liczna jest grupa osób w wieku 26–35 lat, która stanowi jedynie 2,6% badanych. Może to wynikać z intensywnego okresu budowania kariery zawodowej i zakładania rodzin, co ogranicza możliwości zaangażowania w działalność wolontariacką. Osoby w wieku 46–55 lat również stanowią 12,8%, co sugeruje ich stabilność zawodową oraz możliwość łączenia pracy z działalnością społeczną. Warto zauważyć, że wyższy udział osób powyżej 55. roku życia w wolontariacie to zjawisko często spotykane, szczególnie w krajach rozwiniętych. Może wynikać z większej ilości wolnego czasu po przejściu na emeryturę oraz z potrzeby pozostania aktywnym społecznie. Niski udział grupy w wieku 26–35 lat można tłumaczyć fazą życia skoncentrowaną na karierze zawodowej i zakładaniu rodziny. Podobne tendencje odnotowywane są w badaniach na temat wolontariatu w Polsce i w Europie. Wysoki udział osób w wieku 36–45 lat może świadczyć o większej stabilności życiowej i chęci przekazywania doświadczeń młodszemu pokoleniom. Badania wskazują, że młodsze pokolenia (poniżej 25. roku życia) częściej angażują się w wolontariat krótkoterminowy lub eventowy, co wynika z chęci zdobycia doświadczenia zawodowego i większej mobilności. W starszych grupach wiekowych przeważają osoby angażujące się w stałe formy wolontariatu, szczególnie w lokalnych społecznościach lub organizacjach non-profit.

MIEJSCE ZAMIESZKANIA: Najwięcej respondentów pochodzi z wsi, która reprezentuje 38,5% badanych. Wysoki odsetek osób z obszarów wiejskich może wynikać z bliskich relacji społecznych, większej roli parafii oraz lokalnych inicjatyw wolontariackich, które są często zakorzenione w społecznościach wiejskich. Mniejsze miejscowości, do 20 tys. mieszkańców, stanowią 23,1% respondentów. Tego rodzaju społeczności często charakteryzują się większą spójnością społeczną, co sprzyja podejmowaniu działań wolontariackich na rzecz lokalnej społeczności. Respondenci z miast średniej wielkości (od 20 tys. do 80 tys. mieszkańców) stanowią 18%. Kolejną grupę stanowią osoby z miast powyżej 80 tys. mieszkańców – 20,5%.

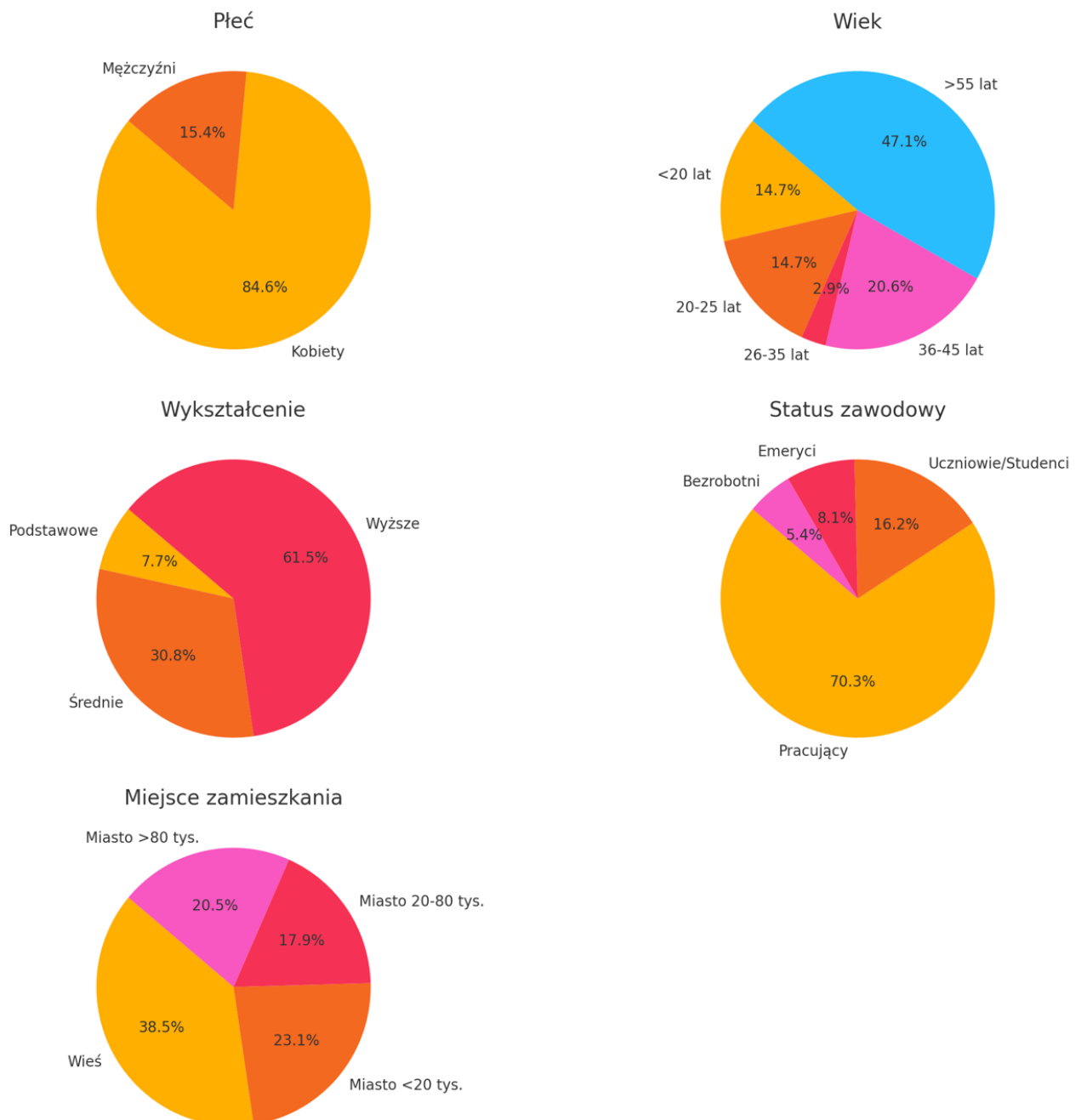
W większych miastach działania wolontariackie mogą być bardziej zróżnicowane, jednak konkurencja innych aktywności oraz większa anonimowość mogą wpływać na nieco mniejszy udział w wolontariacie.

WYKSZTAŁCENIE: Analiza wykształcenia respondentów pokazuje, że zdecydowaną większość osób zaangażowanych w wolontariat stanowią osoby z wykształceniem wyższym, które reprezentują 61,5% badanych. Jest to grupa, która często ma większą świadomość społeczną, dostęp do zasobów i możliwości rozwoju, co może sprzyjać zaangażowaniu w działalność wolontariacką. Osoby z wykształceniem średnim stanowią 30,8% badanych. Ich udział może wynikać z faktu, że wiele działań wolontariackich nie wymaga specjalistycznej wiedzy, a angażowanie się w takie działania może być także postrzegane jako krok w stronę podniesienia swoich kwalifikacji. Niewielki odsetek osób z wykształceniem podstawowym (7,7%) i brak wyraźnej reprezentacji osób z wykształceniem zawodowym wskazują, że wolontariat jest domeną osób bardziej wykształconych. Może to być związane z ograniczeniami czasowymi lub innymi barierami (np. finansowymi, kulturowymi) wśród osób o niższym poziomie wykształcenia. Wysoki odsetek osób z wykształceniem wyższym wśród wolontariuszy może wynikać również z faktu, że w działalność wolontariacką angażuje się wielu nauczycieli religii, którzy są odpowiedzialni za prowadzenie szkolnych kół Caritas. Ich udział nie tylko podnosi wskaźnik wykształcenia w badanej grupie, ale także wpływa na popularyzację wolontariatu wśród młodzieży oraz na kształtowanie postaw solidarności i wsparcia w społecznościach lokalnych.

STATUS ZAWODOWY: W badanej grupie wolontariuszy dominują osoby pracujące, które stanowią 66,7% respondentów. Wynik ten wskazuje na znaczący udział osób aktywnych zawodowo w działalności wolontariackiej, co może wynikać z ich większej stabilności finansowej oraz potrzeby realizowania działań społecznych obok codziennych obowiązków zawodowych. Osoby będące uczniami lub studentami (zarówno pracującymi, jak i niepracującymi) stanowią łącznie 15,4% badanych. Ta grupa może traktować wolontariat jako okazję do zdobycia doświadczenia, rozwijania umiejętności lub budowania relacji społecznych. Emeryci i renciści stanowią 7,7% respondentów, co wskazuje na ich udział w działalności społecznej, który często wiąże się z chęcią pozostania aktywnym i wnoszenia wkładu w życie społeczności lokalnej. Niewielki udział osób bezrobotnych (5,2%) oraz uczniów i studentów pracujących również na poziomie 5,1% może sugerować, że dla tych grup czas i zasoby są bardziej ograniczone, co wpływa na możliwość zaangażowania w wolontariat.

Opisywaną charakterystykę odwzorowują wykresy.

Charakterystyka demograficzna wolontariuszy (zaktualizowane dane)

TYP PODEJMOWANEJ DZIAŁALNOŚCI WOLONTARIACKIEJ: W badaniu dotyczącym typów działalności wolontariackiej w Caritas dominującą formą zaangażowania pozostają Szkolne Koła Caritas, które stanowią około 62% wszystkich odpowiedzi. Jest to zrozumiałe, biorąc pod uwagę szeroką obecność tych kół w szkołach oraz ich popularność wśród młodzieży. Na drugim miejscu znajdują się Parafialne Zespoły Caritas, których udział wzrósł do około 45%. Taki wynik

podkreśla znaczenie parafii jako miejsc organizacji działań wolontariackich, szczególnie w społecznościach lokalnych. Zwiększone zaangażowanie w tym obszarze może wynikać z większej liczby dorosłych wolontariuszy związanych z parafiami. Wolontariat akcyjny, oparty na doraźnych działaniach odpowiadających na konkretne potrzeby, stanowi około 15% badanych odpowiedzi, co wskazuje na zainteresowanie elastycznymi formami zaangażowania. Działalność w zakresie wolontariatu zagranicznego oraz inne formy działalności wolontariackiej mają marginalne znaczenie, stanowiąc po około 3% odpowiedzi. Może to wynikać z większych wymagań czasowych i organizacyjnych takich działań. Przewaga **Szkolnych Kół Caritas i Parafialnych Zespołów Caritas** podkreśla kluczową rolę instytucji edukacyjnych oraz religijnych w organizacji i promocji wolontariatu. Możliwość zwiększenia udziału innych form, takich jak wolontariat zagraniczny, wymagałaby dodatkowego wsparcia logistycznego i promocyjnego.

SYTUACJA MATERIALNA OSÓB ZAJMUJĄCYCH SIĘ WOLONTARIATEM: Analiza danych wskazuje, że większość badanych ocenia swoją sytuację materialną jako dobrą (46,1%) lub przeciętną (32%). Świadczy to o relatywnej stabilności ekonomicznej większości osób zaangażowanych w wolontariat. Grupa oceniająca swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą stanowi 20,6% respondentów, co podkreśla, że część badanych pochodzi z grup o wyższym statusie materialnym, co może sprzyjać ich zaangażowaniu w działalność wolontariacką, mając więcej zasobów i czasu do dyspozycji. Pojedyncze odpowiedzi wskazujące na złą lub bardzo złą sytuację materialną sugeruje, że wolontariat w badanej grupie nie jest domeną osób w najtrudniejszej sytuacji ekonomicznej, co może wynikać z barier związanych z brakiem czasu, zasobów lub priorytetów skoncentrowanych na zaspokajaniu podstawowych potrzeb.

RELIGIJNOŚĆ: Wśród osób badanych zdecydowaną większość stanowią osoby głęboko wierzące (51,28%) oraz wierzące (41,03%). Taki rozkład wskazuje na silne związki pomiędzy zaangażowaniem religijnym a motywacją do podejmowania działań na rzecz innych, szczególnie w ramach struktur związanych z Kościołem, takich jak Caritas. Grupa osób wątpiących, ale przywiązanych do tradycji wynosi 5,13%, co może sugerować, że nawet osoby o nieco mniej jednoznacznym podejściu do wiary angażują się w działania wolontariackie, kierując się wartościami kulturowymi i tradycyjnymi. Niewielki odsetek osób obojętnych religijnie (2,56%) oraz brak odpowiedzi ze strony osób wątpiących, ale poszukujących, a także niewierzących/ateistów wskazuje, że wolontariat w badanej grupie jest głównie związany z

osobami mającymi wyraźny stosunek do wiary. Silna reprezentacja osób wierzących i głęboko wierzących wśród wolontariuszy podkreśla kluczową rolę religii jako czynnika motywacyjnego w działalności społecznej. Działania wolontariackie mogą być postrzegane jako forma realizacji wartości religijnych, takich jak miłosierdzie, solidarność i wsparcie dla potrzebujących. Niski udział osób obojętnych religijnie lub niewierzących sugeruje, że wolontariat organizowany w strukturach kościelnych, takich jak Caritas, przyciąga przede wszystkim osoby związane z religią. W celu zwiększenia inkluzywności działań wolontariackich warto rozważyć ich promocję wśród osób spoza tradycyjnych grup religijnych. Warto dodać, że większość respondentów praktykuje religijnie częściej niż co niedzielę, choć ich udział spadł do 48,97%. Jest to nadal znacząca grupa, podkreślająca zaangażowanie religijne oraz silne przywiązanie do praktyk religijnych. Osoby praktykujące co niedzielę stanowią obecnie 27,95% badanych, co wskazuje na stabilną grupę regularnie uczestniczącą w nabożeństwach niedzielnych, co może wynikać z tradycji religijnych i wypracowanych nawyków. Grupa praktykująca niesystematycznie, ale kilka razy w roku wynosi 20,51%, co pokazuje obecność osób o luźniejszym podejściu do praktyk religijnych, jednak nadal utrzymujących więź z wiarą. Jedynie 2,56% badanych określa się jako osoby niepraktykujące, co podkreśla, że zdecydowana większość wolontariuszy ma różnego stopnia zaangażowanie religijne. Wysoki poziom zaangażowania religijnego i praktyk religijnych wśród respondentów znajduje odzwierciedlenie w ich aktywności wolontariackiej, szczególnie w strukturach związanych z Kościołem, takich jak Caritas. Silniejszy związek między zaangażowaniem religijnym a wolontariatem (ρ Spearmana $r = 0,61$) w porównaniu do związku między praktykami a deklaracjami wiary (ρ Spearmana $r = 0,56$) sugeruje, że praktyki religijne nie zawsze są wystarczającym wskaźnikiem aktywności społecznej. To zaangażowanie emocjonalne i przekonania religijne mogą być bardziej bezpośrednią motywacją do działań wolontariackich.

ZAANGAŻOWANIE W INNE DZIAŁANIA WOLONTARIACKIE: Na podstawie danych dotyczących wsparcia innych akcji charytatywnych przez badanych wolontariuszy warto zauważyć interesujące zjawisko – największy odsetek badanych (43,6%) wspiera inne akcje charytatywne **tylko w wyjątkowych sytuacjach**. Taki wynik może świadczyć o tym, że respondenci angażują się intensywnie w swoje główne formy wolontariatu i w sytuacjach wyjątkowych (np. kryzysowych, nagłych wydarzeniach) czują potrzebę dodatkowego wsparcia, szczególnie gdy akcje te mają silny emocjonalny charakter lub dotyczą bliskich społeczności. Drugą dużą grupę stanowią osoby, które wspierają akcje charytatywne

regularnie (41,03%). To sugeruje, że wolontariusze, oprócz głównego zaangażowania, wykazują także gotowość do systematycznego wsparcia innych inicjatyw, co wskazuje na ich silne poczucie odpowiedzialności społecznej. Okazjonalne wsparcie jest deklarowane przez 15,38% badanych. Taka postawa może wynikać z ograniczeń czasowych, finansowych lub innych priorytetów, ale mimo to osoby te znajdują możliwości, by wesprzeć akcje w sposób nieregularny. Wynik pokazuje, że w grupie wolontariuszy istnieje uniwersalne poczucie solidarności i gotowości do pomocy w różnej formie, niezależnie od częstotliwości.

UDZIAŁ W RUCHACH I ORGANIZACJACH RELIGIJNYCH: w badanej grupie 43,6% respondentów deklaruje przynależność do wspólnot, ruchów, organizacji religijnych lub duszpasterstw.

Wśród wymienianych wspólnot i organizacji pojawiają się m.in.:

- Rady parafialne i duszpasterskie – wskazujące na osoby zaangażowane w życie parafialne i organizacyjne Kościoła.
- Domowy Kościół – ruch skupiający rodziny, wspierający duchowość małżeńską.
- Żywy Różaniec i kółka różańcowe – świadczące o silnym przywiązaniu do modlitwy różańcowej.
- Odnowa w Duchu Świętym – ruch charyzmatyczny skupiający na osobistym doświadczeniu wiary i modlitwy.
- Apostolat Matki Bożej Pielgrzymującej i inne inicjatywy maryjne.
- Ministranci i szkolne koła Caritas (SKC) – łączące młodzież w działaniach liturgicznych i charytatywnych.
- Pro-life i duszpasterstwo rodzin – podkreślające zaangażowanie w obronę życia i wsparcie rodzin.
- Zgromadzenia zakonne – wskazujące na osoby związane z zakonami i formacją zakonną.

Natomiast 56,4% respondentów deklaruje brak przynależności do wspólnot lub organizacji religijnych. Taki wynik wskazuje, że działalność wolontariacka w badanej grupie nie zawsze wynika z formalnej przynależności do struktur kościelnych, co świadczy o różnorodności motywacji w zaangażowaniu społecznym. Znaczny odsetek osób przynależących do wspólnot religijnych sugeruje, że takie organizacje stanowią istotne zaplecze dla działań wolontariackich. Osoby związane z ruchami religijnymi mają większe możliwości współpracy i mobilizacji w ramach swoich grup, co przekłada się na ich aktywność społeczną. Z kolei ponad połowa badanych, która nie należy do wspólnot, pokazuje, że wolontariat w badanej grupie

wykracza poza formalne struktury religijne, co otwiera przestrzeń do działań dla osób o różnym stopniu zaangażowania w życie Kościoła.

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA: W badanej grupie 26,3% respondentów deklaruje przynależność do organizacji, stowarzyszeń, komitetów, rad, kół lub innych związków. Wśród wymienianych organizacji znajdują się różnorodne formy zaangażowania społecznego, takie jak:

- Ochotnicza Straż Pożarna (OSP) oraz młodzieżowa drużyna pożarnicza – podkreślające rolę organizacji ratowniczych w budowaniu zaangażowania społecznego.
- Polski Związek Wędkarski – ukazujący związki rekreacyjne z elementami wspólnotowości.
- Stowarzyszenia lokalne – takie jak Stowarzyszenie Centrum Wspierania Edukacji Szansa, czy Stowarzyszenie Ziemi Wałęckiej NIEZALEŻNI, pokazujące lokalne inicjatywy społeczne i patriotyczne.
- Samorząd studencki – reprezentujący młodzież i ich aktywność na poziomie edukacyjnym.
- Inicjatywy rodzinne i społeczne – jak Drużyna Ananasów, wspierająca dzieci z autyzmem, czy aktywność w radach gmin i sołectwach.

Natomiast 73,7% respondentów deklaruje brak przynależności do tego rodzaju organizacji. Wynik ten może sugerować, że duża część badanych angażuje się w działalność wolontariacką poza strukturami formalnymi lub wybiera indywidualne formy zaangażowania.

Wyłaniający się profil wolontariusza to **osoba religijna, dobrze wykształcona, stabilna materialnie, najczęściej kobieta w wieku powyżej 55 lat, mieszkająca na wsi lub w małej miejscowości**. Taka osoba angażuje się zarówno w działania regularne, jak i doraźne, reagując na wyjątkowe potrzeby społeczne. Silne motywacje religijne i więzi społeczne odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu postaw prospołecznych. Istnieje potencjał do rozwoju wolontariatu wśród grup niedoreprezentowanych, takich jak osoby młodsze, mężczyźni, mieszkańcy miast czy osoby o niższym poziomie wykształcenia. W tym celu warto promować wolontariat jako elastyczną formę aktywności, dostosowaną do różnych grup społecznych i ich potrzeb. Młodzi ludzie w wieku 18–30 lat stanowią istotną grupę, która może być zmotywowana do działania poprzez odpowiednie kampanie podkreślające możliwości rozwoju osobistego i zawodowego płynące z wolontariatu. Chociaż młodzi ludzie rzadziej angażują się w struktury religijne, organizacje świeckie i lokalne mogą stanowić ważne platformy przyciągania tej grupy do działań społecznych.

Metodologia badań

Badanie zostało przeprowadzone w okresie od marca do czerwca 2024 roku i objęło 104 osoby aktywne w działalności wolontariackiej lub zaangażowane w przygotowanie wolontariuszy w ramach Caritas diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Wybór badanej grupy miał charakter celowy, co oznacza, że uczestników dobierano w sposób świadomy, kierując się ich zaangażowaniem w wolontariat w ramach Caritas.

W badaniu zastosowano podejście mix-mode, które łączyło dwie techniki zbierania danych: CAWI (Computer-Assisted Web Interviewing) oraz ankietę w formie papierowej (paper & pencil). Taki sposób realizacji badania pozwolił na dostosowanie metody do preferencji respondentów oraz zwiększenie dostępności badania dla osób o różnym poziomie kompetencji technologicznych. Udział poszczególnych technik w badaniu wynosił:

- 42% – ankiety internetowe (CAWI),
- 58% – ankiety papierowe.

Zastosowanie metod mieszanych umożliwiło zebranie danych zarówno wśród osób preferujących tradycyjną formę kontaktu, jak i tych, które korzystają z nowych technologii. Dzięki temu badanie uwzględniło specyfikę grupy badanych, w tym różnice w wieku, miejscu zamieszkania i dostępie do Internetu.

Dobór celowy pozwolił na skoncentrowanie się na grupie bezpośrednio zaangażowanej w działalność Caritas, co było kluczowe dla osiągnięcia celów badania i wykorzystaniu ich w budowaniu strategii. Kombinacja metod CAWI i paper & pencil była szczególnie istotna w kontekście zróżnicowanego profilu badanych (np. starsze osoby mogą preferować formę papierową, podczas gdy młodsze częściej korzystają z narzędzi cyfrowych).

Wykonał:

ks. dr Remigiusz Szauer

Uniwersytet Szczeciński

Pozycje bibliograficzne wykorzystane w opracowaniu badania:

- Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS). (2023). **Aktywności i doświadczenia Polaków w 2022 roku**. *Komunikat z badań nr 18/2023*. Warszawa: CBOS.
- Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS). (2012). **Europejski Rok Wolontariatu 2011 – podsumowanie**. *Komunikat z badań nr BS/12/2012*. Warszawa: CBOS.
- Górniak, K. (2010). **Dobroczynność (indywidualna) Polaków w badaniach**. *Trzeci Sektor, 22*, 73–87.
- Moroń, D. (2009). **Wolontariat w trzecim sektorze. Prawo i praktyka**. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Naumiuk, A. (2007). **Uczestnictwo społeczne młodzieży. Możliwości działań – opinie i postawy**. Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”.
- Ochman, M., & Jordan, P. (2000). **Jak pracować z wolontariuszami**. Warszawa: Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Samopomocowych – BORIS, Centrum Wolontariatu w Warszawie.
- Panel Ariadna. (n.d.). **Czy Polacy angażują się w wolontariat?** Dostęp 21.11. 2024, w: <https://panelariadna.pl/news/czy-polacy-angazuja-sie-w-wolontariat>
- Pieniążek, M. (2021). **Wolontariat studencki – oczekiwania a realizacje** (Praca doktorska). Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Pedagogiki, Rzeszów.